

José Macipe Indurain

Per Mario Rius

Lo darrer article que vaig publicar, era la vesprada de Nadal, es titulava "Medir el pam" i parlava de tres bones col·laboradores octogenàries. Una d'elles: Angeles Marches Llop, ens ha deixat lo passat dilluns 8 de gener de 2018. Havia nascut lo 18 d'octubre de 1928, i per tant, contava en 89 anys. De tant en tant, anava a casa seua, i amb ella i lo seu home, Pere, parlàvem de temps passats i lo resultat d'estes converses, m'han servit per argumentar molts dels articles que comparteixo amb tots valtres.

L'article d'avui, em la inspirat una altra persona octogenària, en este cas es tracta de Maria José Ráfales Puértolas. Ella m'ha contat la seua relació familiar i emocional amb lo matrimoni que formaven lo doctor José Macipe Indurain i la seua dona Maria Asensio Burillo. A més d'este testimoni, aprofito per fer un repàs de la seua estada a Nonasp, ja que durant uns anys van formar part del veïnat del poble, de les seues històries, i amb lo pas dels anys, han passat a formar part del record col·lectiu de la gent.

JOSE MACIPE INDURAIN

Lo 8 de febrer de 1924, José Armesto Rivas, presenta la dimissió voluntària de doctor titular de Nonasp. L'ajuntament que presideix Mariano Ráfales Llop "Sinyoreta", a pressa i corrent, ha de buscar un substitut, perquè la Vila s'ha quedat sense doctor. L'1 de març de 1924, de manera interina es fa càrrec de la plaça José Macipe Indurain, anomenant-lo l'Ajuntament doctor titular de la Vila, en sessió de 27 d'abril de 1924.

José Macipe i M. José Ráfales

Lo doctor Macipe és natural de Saragossa, i quan arriba a Nonasp té 29 anys, està solter i ha exercit a Astúries. De primer es posa a viure a la fonda de Benito Albiac Cañardo, al carrer de la Mare de Déu, on hi estarà una temporada, hasta que es casa en Maria Asensio Burillo, natural de Híjar i filla del secretari de l'Ajuntament d'esta població.

Al tornar a Nonasp, lo matrimoni lloga lo primer pis de la casa recent construïda per Mariano Ráfales Llop "Sinyoreta", al carrer Avinguda Millán n° 2. Lo seu fill, Milio "Sinyoreta" (Emilio Ráfales Viñas 1913-2001), iaio de la meua dona, sempre contava que a quan ell era petit hi havia un corral que li dient de la "Quiteria", i recordava que a este corral, ara just fa 100 anys, es feien projeccions de cine, possiblement les primeres a Nonasp. Però quan tindria uns vuit o deu anys, lo seu pare Mariano "Sinyoreta", construeix una casa en la façana d'inspiració Art Déco, portant de Barcelona, alguns elements arquitectònics per fer los ràfecs, finestres i balcons.

Mirant la casa des de lo carrer, al primer pis, la finestra de la dreta era la que donava a la habitació on Macipe feia les visites als seus pacients, mentre que lo balcó de la casa donava a la sala d'espera per los malalts. Una de les coses que me contava l'oncle Milio "Sinyoreta", era que a esta sala d'espera, Macipe tenia un piano de cua, i deia que era "com los de les pel·lícules".

Arribats a este punt del relat, i ja situat lo doctor a Nonasp, continuarem amb lo testimoni de Maria José. Ens conta una història de la que ella és lo personatge principal:

"Los meus pares es dient Felipe Ráfales Ráfales i Mariana Puértolas Soler i es van casar lo 11 d'octubre de 1928. Abans de nàixer jo, van tindre set fills, però tots es morien sol nàixer. La mare era com dient després, pobra de sang, és a dir, baixa de tensió.

Los meus pares ja pensaven que no tindrien cap fill, i van pensar en adoptar-ne un. Per fer los tràmits de l'adopció, necessitaven que lo doctor Macipe los fes un certificat dient que no podien tindre fills. Però lo doctor Macipe los va preguntar l'edat que tenien. La mare li va dir que 25 anys i lo pare 30. A lo que lo doctor los va dir que encara eren molt joves. Lo doctor Macipe va enviar a la mare a Saragossa, a un doctor que li dient "Lanas", i este la va tractar i ja va quedar en estat.

José Macipe i M. José Ráfales

L'embaràs de la mare, va ser rebut amb molta il·lusió per los meus pares i amb molt agraïment per el doctor. La relació que es va establir entre los dos matrimonis va ser tant forta, que el doctor José Macipe i la seua dona, Maria Asensio, es van oferir per ser los padrins. I los pares los van correspondre acceptant i dient-los, que si era un xiquet li posarien -José María- i si era una xiqueta -Maria José-.

Lo dia 7 de gener de 1935, a les set del matí, assistida la meua mare per lo doctor Macipe, vaig nàixer jo, a la casa dels meus pares, a la plaça de La Muela. Lo bateig es va fer lo dia 20 de gener, i em van posar de nom Maria José Milagrosa, i van ser los padrins José Macipe i Maria Asensio, que per los meus pares eren Pepe i Maruja".

L'any 1935 anava passant, Maria José anava creixent i la bona relació anava a més, com ho prova les fotografies que ella mos ha deixat, on apareix en braços dels seus padrins, a la terrassa de la casa on vivien. Però l'any 1935 no tot són alegries, lo 11 de setembre, se mor a Nonasp, Ignasi Indurain, mare del doctor Macipe, a l'edat de 74 anys.

Al següent any 1936, comença la guerra civil i Nonasp queda del costat de la República, hasta lo 30 de març de 1938, en que l'exercit franquista ocupa la població. A partir d'este moment, comencen les detencions de tots los que les noves autoritats consideren sospitosos. Lo doctor Macipe és detingut a primers de maig i empresonat al castell de la Vila,

d'aquí és traslladat a la presó de Casp lo 16 de maig de 1938, on hi estarà hasta lo 24 de juliol de 1938, en que és traslladat a la presó de Torrero, a Saragossa. (CUADERNOS CASPOLINOS nº 27 - Apuntes sobre la Prisión del Partido de Caspe - Iván Heredia)

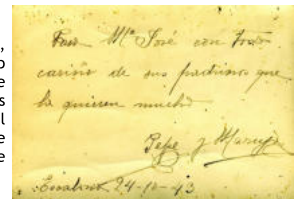
Per saber de que s'acusa al doctor Macipe, o farem amb lo seu "Expedient de responsabilitats polítiques (AHPZ - J/005786/000016 - José Macipe Induráin): Es diu que l'any 1931, després de proclamada la República, lo doctor Macipe va intervindre parlant en un acte públic, amb motiu de l'homenatge que va organitzar lo Centro Republicà al tinent Francisco Albiac Franc, per la seua posta en llibertat, ja que estava pres a Maó, destacant que hi va participar tot lo poble, inclòs lo mossèn.

Era soci del Centro Republicà Radical i president honorari, encara que mai es va dedicar a buscar vots per el Partit Radical. A les darreres eleccions va votar al Front Popular. Contrari a les idees socialistes i comunistes. Antes i després del Moviment, sempre va ser una persona "decent i d'ordre", a qui no s'ha conegut passió per altre polític espanyol que lo que tenia per D. Alejandro Lerroux, de qui tenia al seu despatx, a la vista de tothom, una fotografia firmada per ell mateix.

Lo doctor Macipe és jutjat a Saragossa, dictant-se la sentència lo 10 de gener de 1941, en la que se argumenta la "manifestada adhesión activa a la subversión marxista y oposición al Glorioso Movimiento Nacional (...)" debiendo apreciarse la circunstancia agravante que se deduce de la consideración social y cultural del expedientado, compensada con la atenuante de su buen comportamiento con detenidos de derechas". Al fallo de la sentencia se'l condena "a cinco años de inhabilitación para cargos de mando y confianza y pago de la cantidad de 4.000 pesetas".

Durant los temps que va estar a l'espera del judici, lo doctor Macipe i la seua dona, van viure a Saragossa, al carrer Espoz i Mina. És aquí on Maria José, em conta una altre dels seus records: "La iaia li deien Josefa Soler Ráfales, i es va morir lo 18 d'octubre de 1940. Jo tenia cinc anys, per fent-ne sis, quan la iaia es va posar molt malalta, i com la mare l'havia de cuidar i estar molt per ella, no podia estar per atendre'm a mi, així que em van portar a Saragossa amb lo doctor i la seua dona, i allí amb ells, hi vaig estar de tres a quatre mesos, hasta que es va passar tot i em van vindre a buscar".

Després de la sentència, lo doctor Macipe ja torna a treballar, però la plaça de Nonasp no la pot tornar a ocupar, i és desterrat a la població de Laspuña (Oscá), on també ha de fer-se càrrec al mateix temps d'altres petites poblacions com Tella, Puértolas, Mediano, El Pueyo de Araguas, Gerbe i Griebal, Labuerda i Coscojuela de Sobrarbe. Maria José, aquí em diu que es traslladava de poble a poble a cavall d'una mula.

Passat un temps, és destinat a Ainsa, on ja sol se ocupa d'esta població. Aquí exerceix com doctor, hasta que es posa malalt i ha de ser ingressat a un hospital de Saragossa, on mort lo 27 de febrer de 1949. Lo doctor José Macipe, és enterrat a Híjar, població de la que és natural la seua dona.

Maria Asensio Burillo, va tornar a vindre a Nonasp per assistir boda de Maria José, lo 16 de novembre de 1963, en que es va casar amb Delfín Roc Llop. Durant los anys de la viudetat ella va viure a Híjar, on va morir lo 1975 (aproximadament) a l'edat de 74 anys.